

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Det norske finansmarkedet - status og utfordringer

Prognosesenterets fagseminar 2013

25.september

Emil R. Steffensen

Direktør Bank- og forsikringstilsyn

Finanstilsynet

Rapporter fra Finanstilsynet

FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Halvårlige rapporter om situasjonen i finansnæringen og utsikter til mulige stabilitetsproblemer

Vår - Finansielt Utsyn, sist 23. april 2013

Oppsummering og vurderinger

Konjunkturer og markeder

Situasjonen i bankene

Situasjonen for forsikring og pensjon

Temaer: Regulering

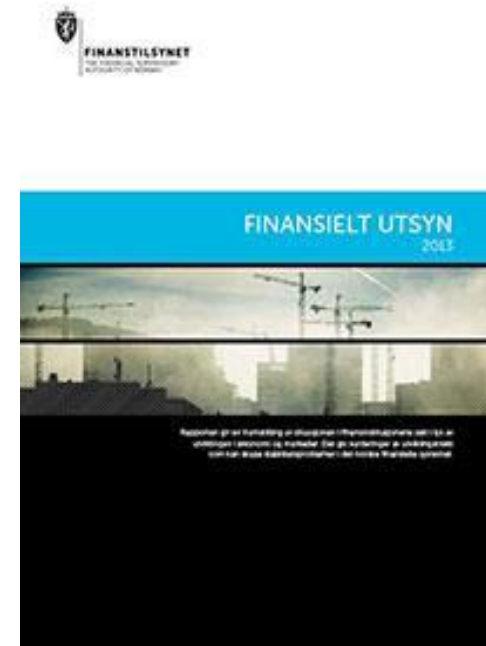
Verdipapirmarkedene

Finansiell sårbarhet i husholdningene

Finansiell sårbarhet i foretakene

Strukturen i kredittmarkedet – internasjonalt og i Norge

Tjenestepensjon i endring

Høst - Finansielle Utviklingstrekk, legges frem 6. november 2013

Internasjonal finanskrise

Makroøkonomiske ubalanser

Svake kredittvurderinger og økte renter i USA

Spredning gjennom internasjonale kapitalmarkeder

Likviditets- og soliditetsproblemer i banker i Europa

Redningsaksjoner og statsgjeldsproblemer

- *“It is easy to see now that banks, markets and regulators allowed banks to take on too much risk: risk was underestimated and as a result risk limits were set too high.” (W. Byres, Baselkomiteen, oktober 2012)*

Internasjonale reguleringsreformer

Krisen førte til store realøkonomiske kostnader, negativ/svak vekst, høy og vedvarende arbeidsledighet

Finanskrisen internasjonal – reformene internasjonale (G20, Basel, FSB, IMF, EU)

Krevende balanse – styrking av banksektoren og fornyet realøkonomisk vekst

Reformene innføres gradvis

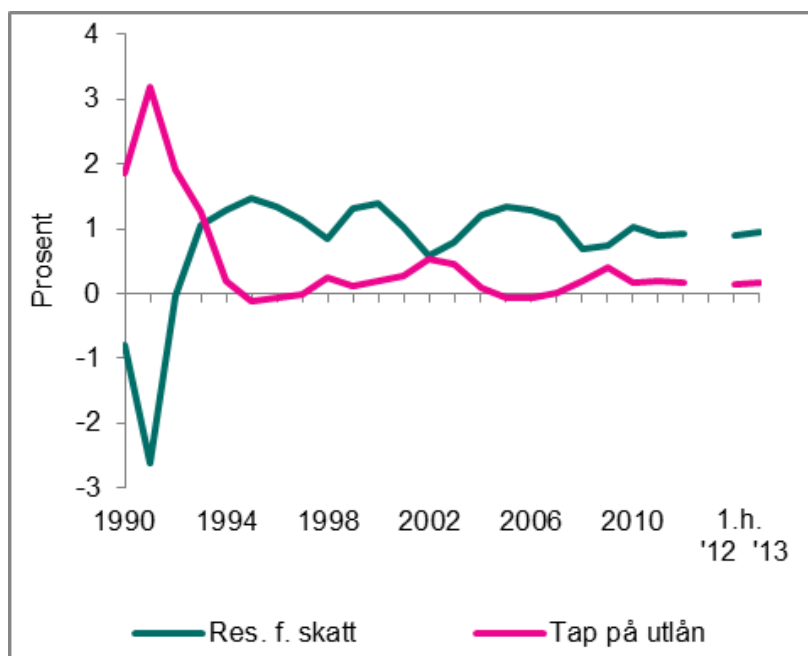
I land med gode makroøkonomiske forhold kan nødvendig styrking skje raskere

Hovedtyper av reguleringsreformer

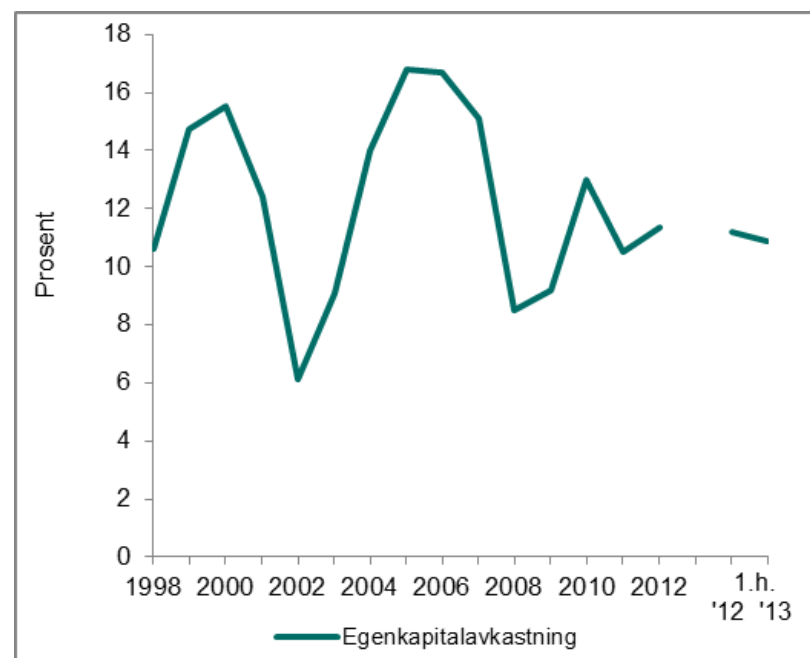
- Høyere krav til kapital og kvalitet på kapital
- Nye krav til finansiering og til likviditet
- Økt vekt på systemrisiko i regulering og tilsyn (makrotilsyn)
- Særlige krav til systemviktige finansinstitusjoner – globale og nasjonale
- Nye krav til systemer for kriseberedskap og kriseløsning
- Krav til oppsplitting av storbanker (Volcker, Vickers, Liikanen)
- Institusjonelle endringer – nasjonale og overnasjonale (ESRB, Bankunion mv.)

Resultatutvikling i bankene

Resultat og tap på utlån (prosent av GFK)

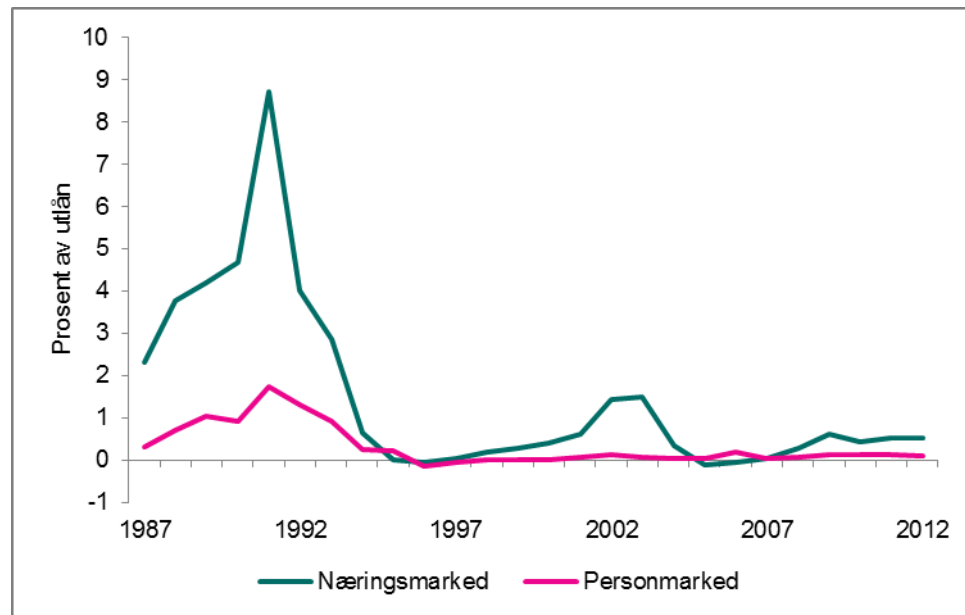

Egenkapitalavkastning

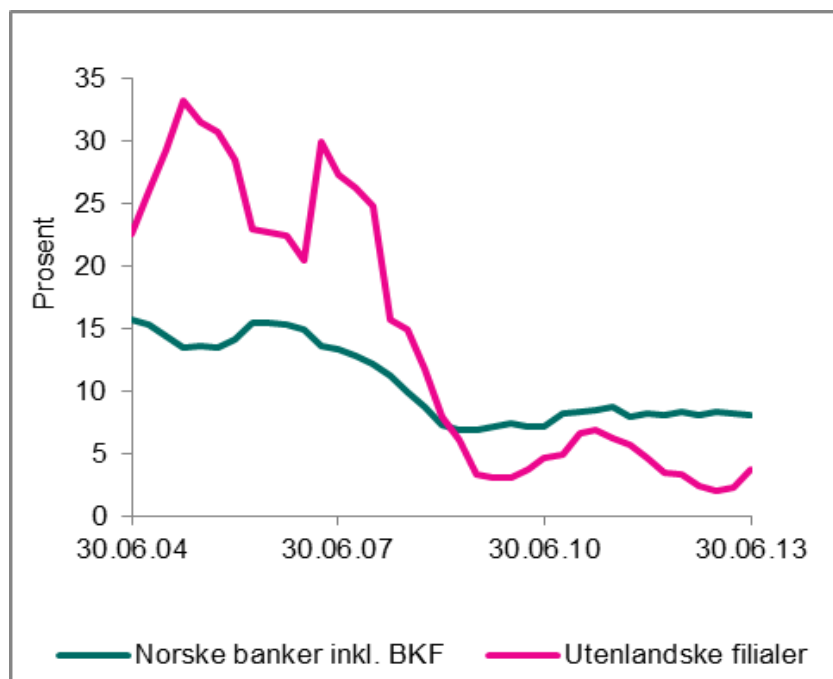
Utlånstap i bankene

Tap i prosent av utlån, BM vs. PM

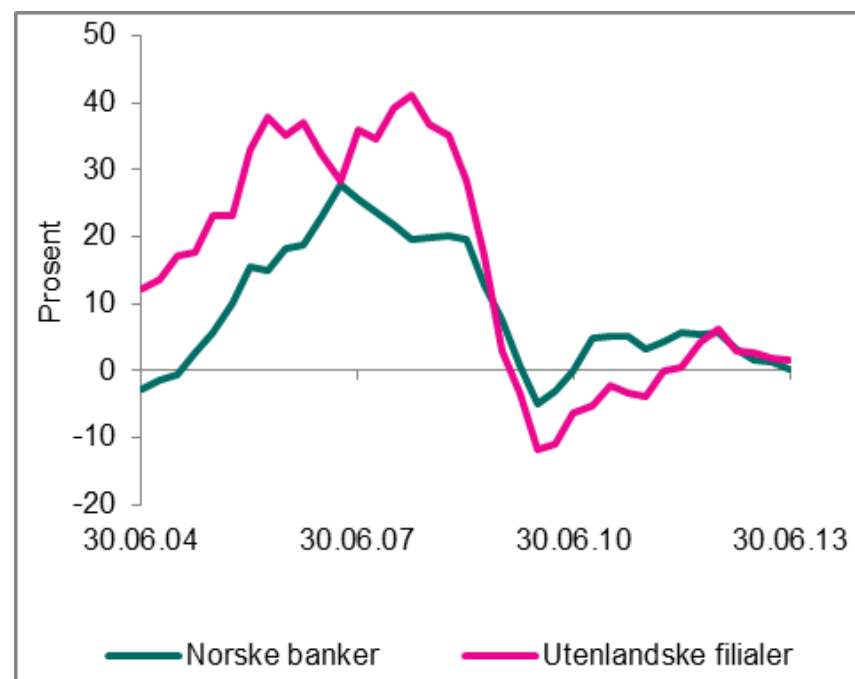

Bankenes utlånsvekst

Personkunder

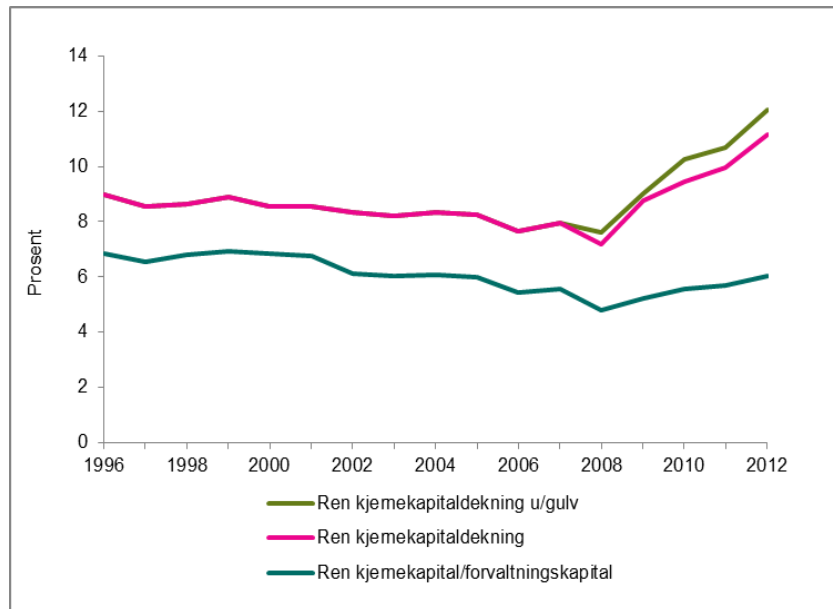

Innenlandske bedriftskunder

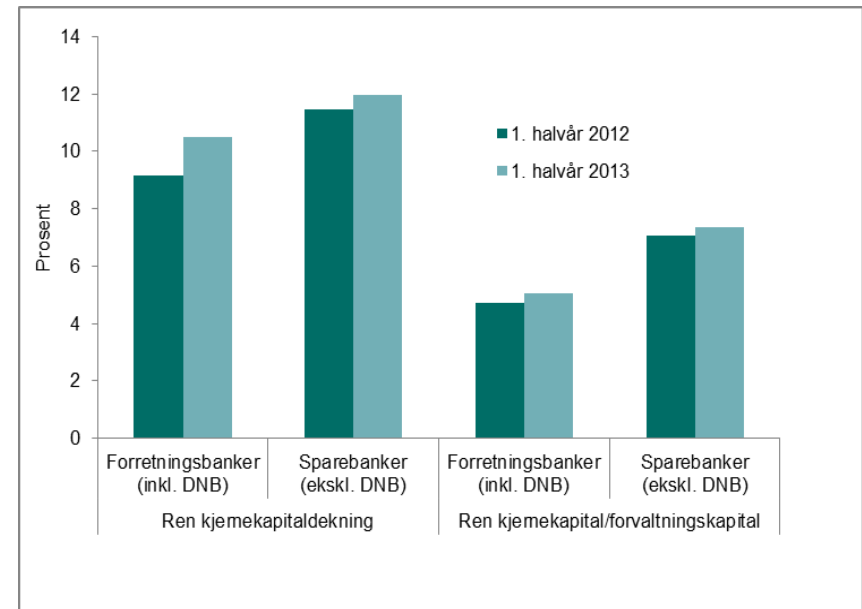

Bankenes soliditet

Ren kjernekapitaldekning og uvektet kapitalandel i norske banker

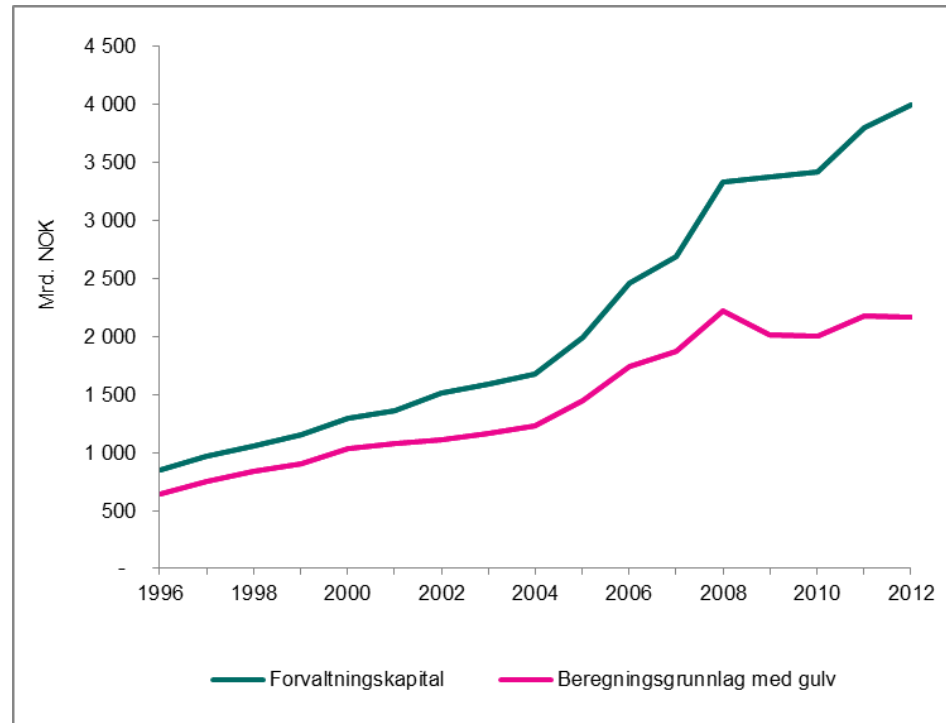

Ren kjernekapitaldekning og uvektet kapitalandel, halvårstall

Bankenes soliditet (forts.)

Forvaltningskapital og beregningsgrunnlag

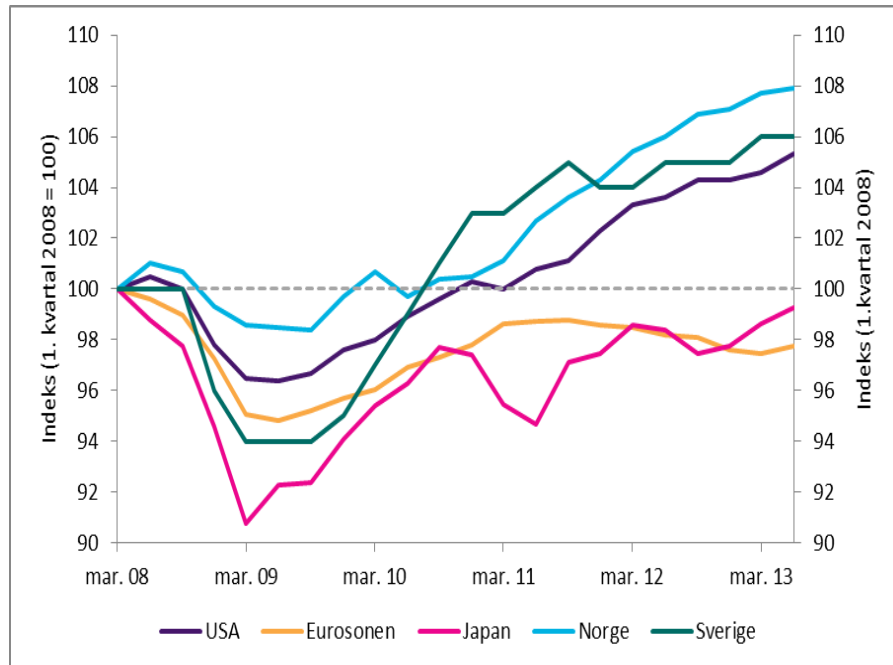

Situasjonen i norske banker

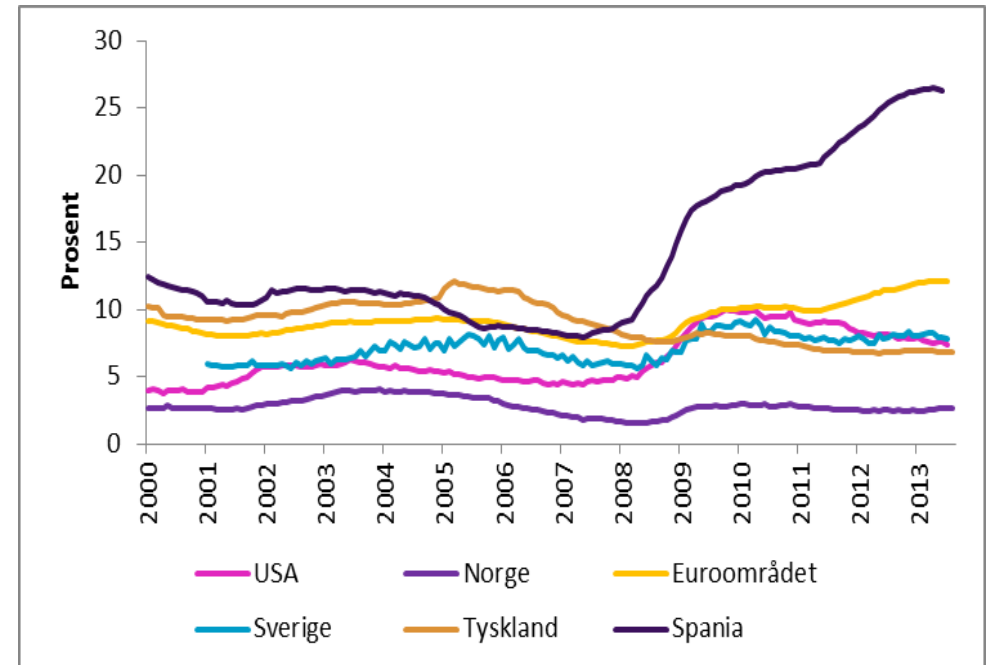
- Norske banker mildt påvirket av finanskrisen
- Lave utlånstap og god inntjening
- Betydelig økning i ren kjernekapitaldekning de senere årene
 - Langt mindre økning i uvektet egenkapitalandel
 - Bankene tilfredsstillende nye kapitalkrav per 1. juli 2013
- Høy utlånsvekst til PM, lav vekst til BM
- Norske banker har et godt grunnlag for videre styrking av soliditeten

BNP og arbeidsledighet

BNP

Arbeidsledighet

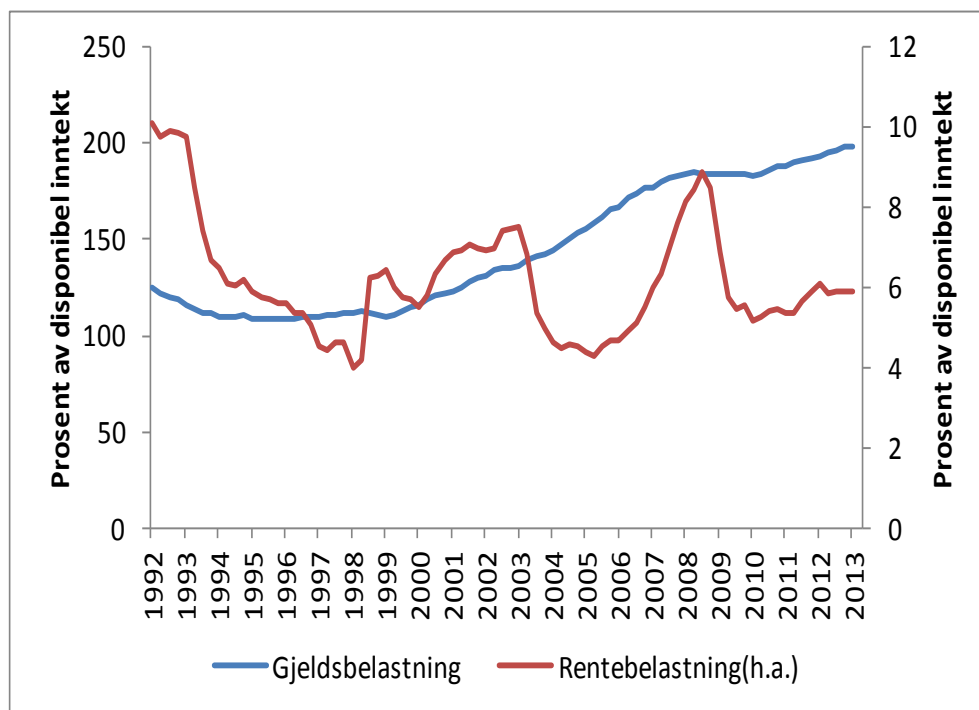
Kilde: Thomson Reuters Datastream

Risiko/sårbarhet

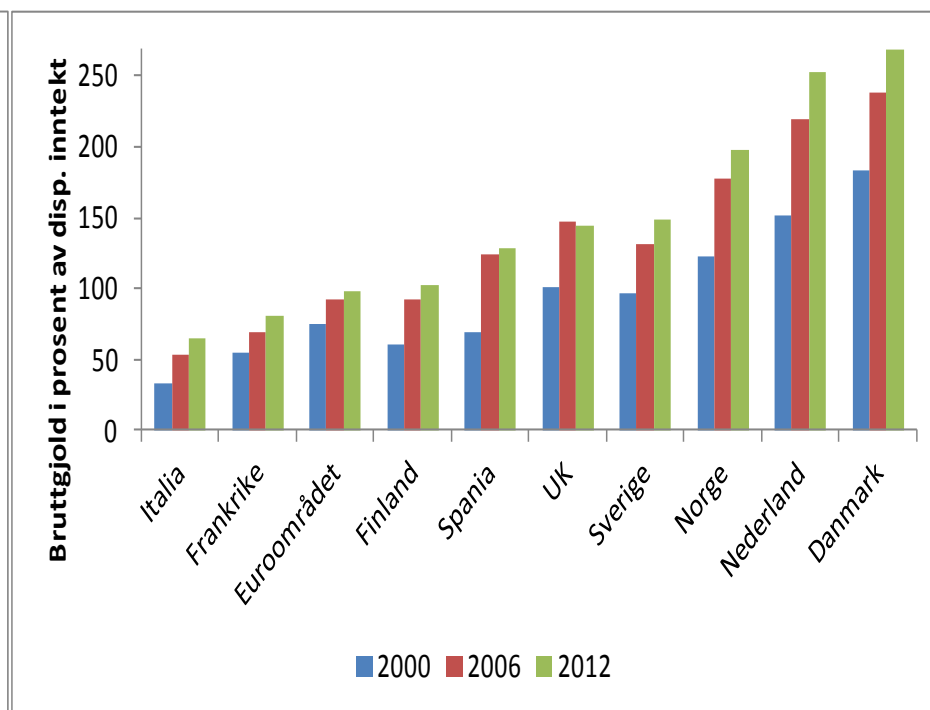
- Fortsatt god situasjon i norsk økonomi, og arbeidsledigheten er lav
- Det er fortsatt betydelig usikkerhet i internasjonal økonomi – vekstutsikter, oljeprisutvikling, finansmarkedene
- Høye nivåer på husholdningsgjeld og boligpriser kan utløse eller forsterke et tilbakeslag i norsk økonomi
- Lave renter over lengre tid krever spesiell oppmerksomhet på makroøkonomi og systemrisiko, men også på forbrukervern
- Nødvendig med langsiktighet i risikovurderinger hos banker og hos myndighetene

Husholdningenes gjeldsbelastning

Norge

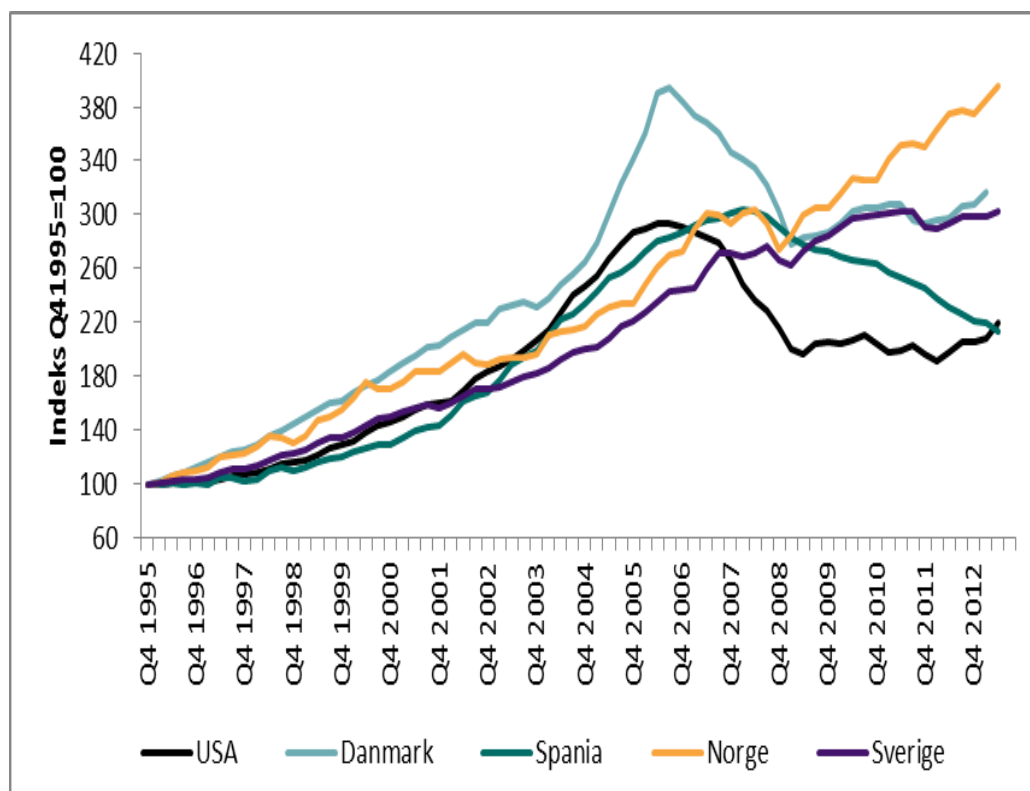
Utvalgte land

Kilde: Norges Bank PPR 3/13

Kilde: Eurostat, Thomson Reuters Datastream, Norges Bank

Boligpriser – internasjonalt

	USA	Danmark	Spania	Norge	Sverige
Vekst Q4 1995 - Q4 2012	106 %	207 %	121 %	274 %	198 %
Vekst Q4 2008- Q4 2012	-4 %	5 %	-25 %	41 %	12 %

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Regulering/tilsyn

- Regulering - Basel III / CRD IV
- Risikovekter boliglån
- Boliglånsretningslinjer
- Tilsyn - pilar-2/ICAAP
- Pantsetting/utstedelse OMF
- Nasjonalt handlingsrom

Kapitaldeknings-regelverket

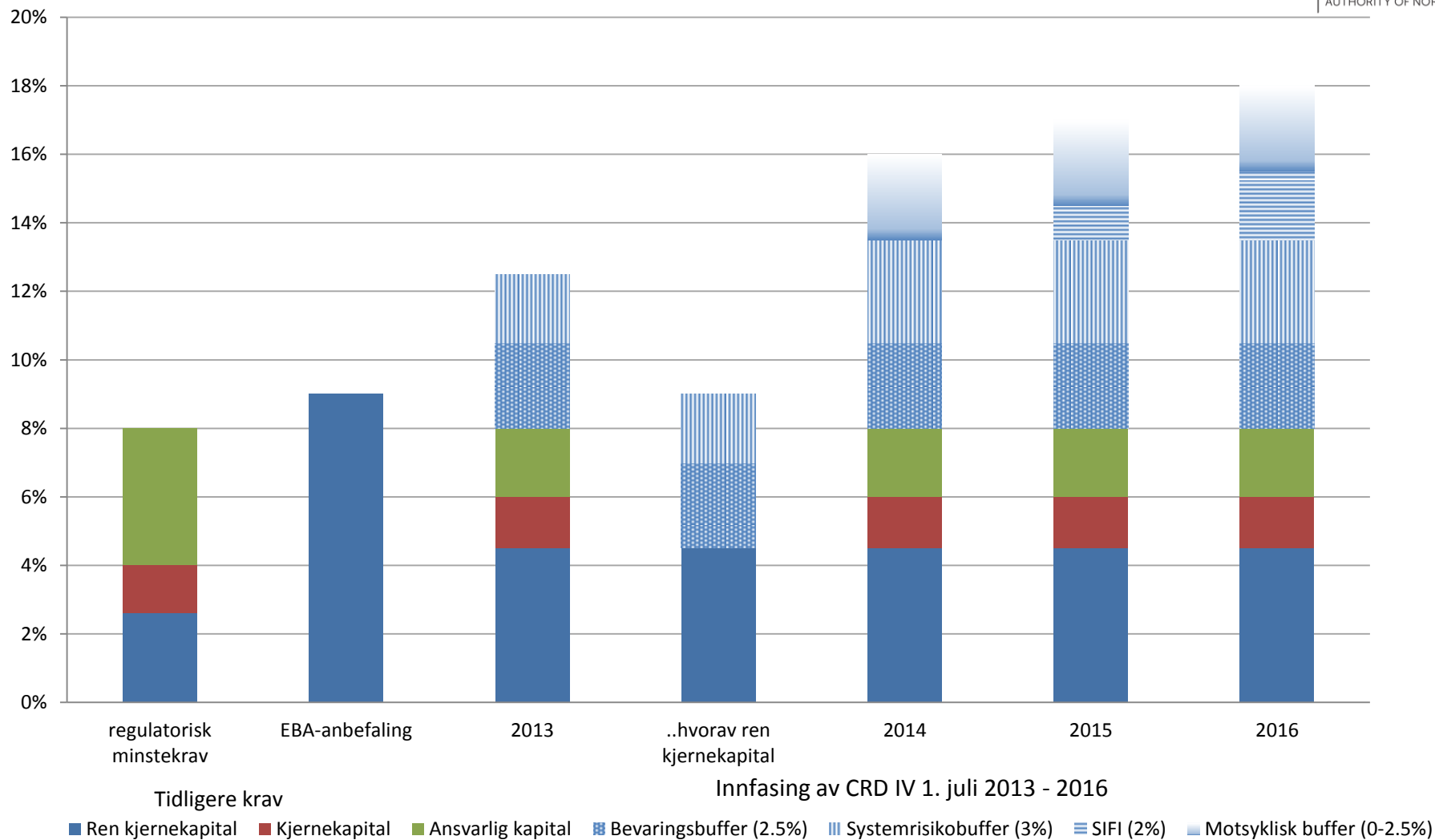
En svært sentral del av reguleringsreformen etter finanskrisen skjer gjennom endringer i det internasjonale kapitaldekningsregelverket

- **Basel I**
 - 1988: Første minimumsstandard for internasjonalt aktive banker
 - 1996: Interne modeller for markedsrisiko
- **Basel II**
 - 2004: Overenskomst om revisjon av Basel I
 - 2007: Innføring av Basel II. Økt risikofølsomhet – bruk av interne modeller for kreditt- og op.risk
- **Basel III**
 - Forslag til reviderte standarder fremlagt 2010, med gradvis innføring 2014-2019
 - Enighet mellom EU-parlamentet, Rådet og EU-kommisjonen oppnådd i februar 2013
 - CRD IV vedtatt i juni, iverksettelse 1. januar 2014

CRD IV og norsk regelverk

- CRD IV erstatter gjeldende kapitaldekningsdirektiver og tas inn i norsk regulering gjennom EØS-avtalen – usikkert når
- Kapital- og bufferkravene i CRD IV ble i all hovedsak gjennomført i Norge ved lovendringer fra 1. juli 2013
- Departementet har bedt om forslag til regler som gjennomfører CRD IV «så langt det passer» – innen utgangen av året

Kapitalkrav - Norge

Bufferkrav

- Bevaringsbuffer: 2,5 % fast
- Systemrisikobuffer øker fra 2 % 1.7. 2013 til 3 % 1.7. 2014. Kan settes høyere/lavere
- Motsyklisk buffer fastsettes av Finansdepartementet (0 – 2,5 % hovedregel) etter råd fra Norges Bank i samarbeid med Finanstilsynet –
 - 12 mnd. varslingsfrist
- SIFI-buffer: 1 % fra 1.7.2015, øker til 2 % 1.7. 2016 – Finanstilsynet skal lage identifikasjonskriterier og kan foreslå differensierte satser
 - frist: 1. november 2013
- Brudd på minstekrav – Banksikringslovens bestemmelser trår i kraft
- Brudd på bufferkrav – krav til rekapitaliseringsplan, restriksjoner på utbytte, bonus

Kvantitative likviditetskrav

LCR – Liquidity Coverage Ratio, f.o.m. 2015

$$\text{LCR} = \frac{\text{Likvide eiendeler}}{\text{Netto likviditetsutgang i løpet av 30 dager (stress scenario)}} > 100 \%$$

NSFR – Net stable Funding ratio, f.o.m 2018

$$\text{NSFR} = \frac{\text{Tilgjengelig stabil finansiering}}{\text{Nødvendig stabil finansiering}} > 100 \%$$

Definisjoner ikke endelige

LBI – Finanstilsynets egen likviditetsbuffer med et bredere utvalg eiendeler enn LCR

LCR – Rapportering innført for alle banker fra 3. kvartal 2011

NSFR – Rapportering fra 18 største fra 1. kvartal 2011

Felles EU-rapportering fra 2014.

Praktiseringen av Pilar 2 i Norge

Institusjonene skal selv vurdere risikoprofil og kapitalbehov (ICAAP), og ha strategi for å vedlikeholde sitt kapitalnivå.

Bankenes vurderinger skal være fremadskuende og hensynta en alvorlig økonomisk tilbakegang med store tap og vanskelig tilgang på ny kapital

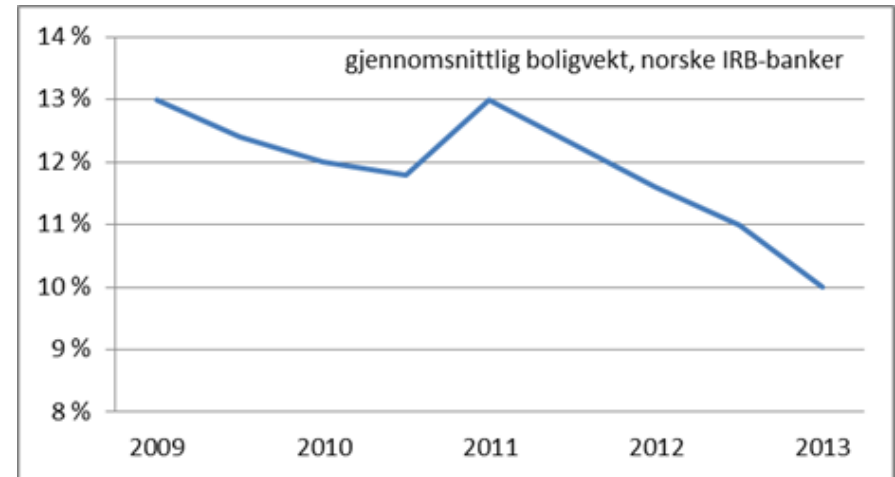
I tilbakemeldingen (SREP) på bankenes ICAAP vurderer Finanstilsynet faktisk kjernekapitaldekning og bankenes egne kapitalmål, i forhold til risiko, kvalitet på risikostyring og myndighetskrav

Hovedprinsippene for pilar 2 er ikke endret i Basel III, og vil fortsatt være et viktig tilsynsverktøy.

Innføring av nye buffere dekker risiko som tidligere er hensyntatt i pilar 2, og praktiseringen av pilar 2 må tilpasses dette.

Boliglånsvekter

- Finansdepartementet 4 forslag
 - 35 %-gulv på risikovekt
 - Gulv på tapsgrad (f.eks. 20 %)
 - Multiplikator på risikovekt (f.eks 2)
 - 20 – 25 % gulv på risikovekt

- Finanstilsynets vurderinger
 - Skjerpede kapitalkrav for boliglån bør gjennomføres i pilar 1 slik at rapportert kapitaldekning reflekterer risikoen i boliglånene
 - CRD IV hjemler skjerpede krav til estimering av PD og LGD
 - Det er en fordel om tiltakene omfatter all utlånsaktivitet i Norge
 - Viktig å beholde Basel I-gulvet som «backstop» for fall i beregningsgrunnlaget

Kompleksitet og modeller

- Basel II innførte en mer risikosensitiv tilnærming til kapitaldekning, med mål om bedre fordeling av kapital, uendret samlet kapitalnivå og bedre risikostyring. Målet ble ikke nådd
- Basel I-gulvet ble innført for å begrense fall i kapitalkrav ved bruk av interne modeller
- Gulvet er i CRD IV videreført til ut 2017
 - Kommisjonen skal vurdere forlengelse i begynnelsen av 2017
 - Nasjonale myndigheter kan velge å ikke videreføre
 - Finanstilsynet legger til grunn at gulvet videreføres i Norge *som en nedre grense for beregningsgrunnlaget* («backstop»)
- Basel III har samme tilnærming som Basel II (men med strengere kapitalkrav)
- Det pågår omfattende vurderinger internasjonalt av IRB-modeller og risikovekter
 - Ulike typer “backstops” vurderes. Leverage-krav blir viktigere.
- Vurderinger av kompleksitet og forenklinger vil stå sentralt fremover

Boliglånsretningslinjer

- Retningslinjer for forsvarlig boliglånsfinansiering ble innført i 2010 og strammet til i 2011 som følge av utviklingen i husholdningsgjeld og boligpriser
- Det er et tredelt formål: Bidra til finansiell stabilitet, redusere risikoen i bankene og redusere faren for at låntakere tar opp lån de ikke kan betjene.
- En mer nøktern utlånspraksis med større sikkerhetsmarginer vil bidra til lavere gjeldsvekst og lavere press i boligmarkedene
- Retningslinjene adresserer krav til gjeldsbetjeningsevne (førstelinjeforsvaret), belåningsgrad og betaling av avdrag
- Gjeldsbelastningen i norske husholdninger øker fortsatt, og boligprisene er kommet opp på et høyt nivå. Et tilbakeslag kan gi brå og markant gjeldskonsolidering og fall i boligpriser, med betydelige negative konsekvenser for økonomien og for bankene.

OMF og bankenes finansiering

- Økt betydning av sikret finansiering etter finanskrisen
- Utstedelse av OMF er en viktig finansieringskilde for norske banker, og har bidratt til å opprettholde normal utlånsvirksomhet under finanskrisen
- Det har vært en svært sterk økning i overføring av boliglån til kredittforetak. Dette kan ha noen uheldige sider:
 - Økt pantsetting kan redusere fleksibiliteten i balansestyringen
 - Prosykliske effekter
 - Økt risiko for usikrede kreditorer og innskyttere
- Økt oppmerksomhet i bankenes risikostyring og i tilsyn gjennom pilar 2 på forsvarlig overføringsgrad og pantsettelse

Nasjonalt handlingsrom

- CRD IV bygger på fullharmonisering av regelverket («Single Rulebook»). På noen områder er det likevel betydelig nasjonalt handlingsrom
- I tillegg til motsyklisk buffer og systembufferer kan nasjonale myndigheter stille skjerpede krav på flere områder
 - midlertidige tiltak for å avdempe særskilt økning i makro- eller systemrisiko – f.eks. økte risikovekter og skjerpede krav til store engasjementer
 - strengere krav til risikovekting av boliglån og lån med pant i næringseiendom
 - standardmetoden: høyere vekter og strengere krav til belåningsgrad
 - IRB: gulv for tapsgradsestimater på porteføljenivå
 - gjelder alle engasjementer med pant i eiendom i landet – uavhengig av långivers hjemland
 - pilar 2 kan også benyttes til å dekke systemrisiko

Noen konsekvenser

- Redusert risiko for finanskriser og store svingninger i økonomien
 - Økt egenkapital gjør finansinstitusjonene mer robuste for tilbakeslag og incitament til lavere risikotaking
 - Mer robust finansiering og økte likviditetsbuffer vil redusere faren for tillitssvikt, svikt i interbankmarkedene, markeds-illikviditet, «fire-sales» og bank runs
 - Bedre styring og kontroll i finanssektoren, men også et mer komplekst regelverk
- Samfunnsøkonomisk sårbarhet reduseres ved
 - Økte kapitalkrav for systemviktige institusjoner
 - Bedre tilsyn av store institusjoner
 - Bedre krisehåndtering, kriseplaner og mindre offentlig støtte ved kriser
 - Mulige EU-krav til organisering av komplekse finansinstitusjoner
- Mer robuste finansinstitusjoner vil bidra til reduserte krav til avkastning på egenkapital og fremmedkapital

FINANSTILSYNET

Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo

www.finanstilsynet.no

ers@finanstilsynet.no

